O ČEM BOHOVÉ MLČÍ

Miloslav
Mrazík - Mráček

O ČEM BOHOVÉ MLČÍ

Pět neobvyklých příběhů

Miloslav Mrazík – Mráček

Oči

Odpolední červencové slunce hladilo malebné domky anglického venkova, když se mezi nimi úzkou prašnou silnicí hbitě proplétal červený Aston Martin. Za volantem seděl muž v černé bundě, sluneční brýle na očích, slaměný klobouk měl hluboko vražený do čela.

Podle stažených rysů podlouhlého obličeje muž spěchal. Pozorně sledoval silnici, vlnící se před ním jako šedivý had, vyhřívající se na slunci, a každou chvíli mrkl na hodinové ručičky na palubní desce. Chtěl být brzy v Londýně, aby filmy, které naexponoval, hned vyvolal a ujistil se, že všechny záběry se mu povedly. Dodržoval osvědčené pravidlo, které se mu mnohokrát vyplatilo; filmy co nejdříve ponořit do vyvolávací a ustalovací lázně. Tento zvyk bez vážných příčin nikdy neporušil, nechtěl se mu zpronevěřit ani dnes.

Mnohé své známé tím nutil k úsměvu; jeho sporťák patřil spíše k těm novějším, jaké v Anglii jezdily, pokud ale šlo o fotografování, počítal se mezi zatvrzelé konzervativce, umíněně trvající na zásadě, že není nad inverzní film a německé objektivy. Všechny digitální fotoaparáty pokládal za trapné hračky pro sortu dnešních zazobanců a snobů, kteří si pletou živou ženu s nafukovací matrací a nechají se ohlupovat jakoukoli reklamou, pokud je křiklavě podána a nabízí zboží

za údajně levnou cenu. Na takové chytáky nedal. Už dobrých pětatřicet roků měl stejné fotoaparáty i objektivy, právě tak neměnil značky filmů. A nestalo se mu, že by ho tato věrnost někdy zklamala.

Jeho spěch měl příčinu. Nešlo o běžné záběry, jakých jindy udělal spousty. Myslel na snímky nádherného hřebce, který měl svou náklonností už brzy obšťastnit neméně výstavní klisnu lorda Albrougha, uznávaného chovatele a znalce koní, muže, který se ani trochu nezasmál, když říkal, že zadky jeho klisen si zaslouží mnohem větší obdiv než kterýkoli nakynutý zadek, pyšně se natřásající v londýnských kavárnách a klubech.

Připustil, že něco na tom, co lord tvrdil, je, a tak si u něho dal záležet a přes tři hodiny velice trpělivě obcházel čtyřnohého krasavce, aby snímky dokonale vystihly jeho ušlechtilost a elegantní držení hlavy. Chtěl být proto se svými filmy v temné komoře co nejdříve.

Jak jel západní vrchovinou, s kterou si motor jeho auta i v tom letním dusnu věděl rady a tiše předl, všiml si, že z nedalekého kopce vévodí kraji mohutný středověký hrad s vysokými silnými věžemi. Na jeho zčernalých kamenných hradbách byla zřetelně znát patina zašlých časů, věže pyšně strměly vzhůru, navzdory mnoha staletím a pohnuté historii, která je poznamenala.

Hrad, který se před mužem vynořil, jej tak zaujal, že v zatáčce až na poslední chvíli zahlédl stádo ovcí, loudající se přes prašnou vozovku. Stačil strhnout volant k levému okraji silnice, aby vyděšeným zvířatům neublížil, ale zavadil přitom o vysoký patník, který jeho Aston Martin nemilosrdně nasměroval do hlubokého příkopu.

Muž si uvědomil, co svou nepozorností způsobil, zaklel, byl ale rád, že z toho střetnutí on i ovce vyvázli bez zranění. Bezradně ve voze počkal, až se ty bečící vlněné deky přesunou na vedlejší louku, pak opět nedočkavě nastartoval, a zaklel podruhé; auto trucovalo, odmítalo vrátit se na silnici.

Muž se sklesle rozhlédl; aby mohl z příkopu vyjet, potřeboval si někde půjčit lopatu. K nejbližším domům to bylo dobrý kilometr, k hradu, jak usoudil, to měl blíž. Odevzdaně sáhl po brašně s aparáty, kterou měl na sedadle vedle sebe, přehodil si ji přes rameno a vydal se nahoru.

Po několika minutách ostré chůze udýchaně došel až k hrubé dřevěné bráně a zatahal za provaz, přivázaný k bronzovému zvonu, zavěšenému přímo nad ní.

Sytý kovový zvuk se rozezněl na všechny strany, právě jako v minulosti, kdy pro výstrahu ohlašoval všem poddaným v okolí vpád nepřátelských žoldnéřů, kteří se hrad chystali dobýt a vypálit.

Nepřátelské vojsko se naštěstí na obzoru neukázalo, aby vykonalo svou hrozbu, jen jestřáb, kroužící vysoko v modru nebe, dával svým křikem všem živým vědět, kdo je tu pánem po všechny časy.

Po chvíli zvon utichl a opět znehybněl, za branou však bylo ticho, jako by hrad byl opuštěný.

Muž si znechuceně pomyslel, že nahoru šlapal zbytečně. K nejbližšímu stavení v údolí, kde se klikatil potok, se mu nechtělo, a stejně neměl jistotu, že tam někoho zastihne. Naštvaně se otočil, že si musí nějak pomoci sám, a v tom zaslechl tiché šouravé kroky. Zastavil se a s úlevou sledoval dubová vrata, která skřípala, jako by je už roky nikdo

neotevřel. V příští vteřině však od nich couvl. To, co před ním stálo, nepřipadalo mu jako člověk, ale zhmotnělý duch či přízrak, který se do jednadvacátého století přenesl ze století devatenáctého, a dost možná už osmnáctého.

Instinktivně se přikrčil a ostražitě zíral na hubenou a stařecky už nachýlenou postavu s dlouhými bílými vousy, sahajícími té bytosti k pasu. Měla na sobě ošumělý lokajský oblek s mosaznými knoflíky. Její oblek musel být tak často praný, že se už nedala určit jeho původní barva, a boty, které měla na nohou, připomínaly benátské gondoly. Malá a pichlavá očka starce si podezřele měřila neznámého jako vetřelce, a v pravé ruce třímalo to stvoření železný pohrabáč připravený k ráně. Z průsvitné až chorobně bledé tváře vystupovala úzká přímka sveřepě sevřených namodralých rtů. Ty se po delším váhání malounko pootevřely a sípavě se zeptaly: „Co si zde v tuto dobu přejete, pane?“

„Promiňte, vy jste zdejší kastelán?“ zeptal se muž, připravený před těžkým pohrabáčem hbitě uskočit, a přišlo mu divné, co je na této denní době neobvyklého.

„Ano, pane, jsem kastelán.“ Suchá ústa se pokusila o úsměv, jako by chtěla napodobit skřípavé zvuky dubových vrat, a pak hlasem všech kastelánů řekla: „Musím vás ovšem, pane, velmi zklamat. Tento hrad není a nikdy nebyl veřejnosti přístupný. Proto neohlášené návštěvy turistů ze zásady nepřijímáme. Přeji vám šťastnou cestu za jinými pamětihodnostmi tohoto kraje. Poroučím se vám.“

Muž z toho, co slyšel, usoudil, že i sípavý hlas toho přízraku v benátských gondolách patří do minulosti. Nechal si to pro sebe a řekl:

„Pane, nejde mi o návštěvu hradu a neobtěžoval bych vás, kdyby se mi nestala jistá nepříjemnost. Můj Aston kousek odtud sjel do příkopu a nechce se mu na silnici."

„Jaký Aston?" Podlouhlá tvář nerozuměla.

„Myslím tím svoje auto. Vyhýbal jsem se stádu ovcí, které přede mnou přecházely silnici, a výsledkem je bouračka."

„Jo tak. Kvůli ovcím se vám to stalo." Kastelán rozvážně pokýval hlavou. „To se tu občas přihodilo i mému pánovi, když si na koni vyjel na lov, nebo se jen projížděl. Dost se pak zlobil, že tu všecko spasou ty nenažrané potvory. A cože si to ráčíte přát?" zeptal se, železný pohrabáč stále v ruce.

„Potřebuji si od vás asi tak na hodinu vypůjčit lopatu k přihrábnutí hlíny pod kola auta. Je to možná jediné řešení, jak odtud ještě dnes odjet. Jinak bych musel volat na odtahovou službu. A to se mi nezdá vhodné."

„No, lopata by vám s tím jistě pomohla, to ano, pane," řekl kastelán, ale nepohnul se z místa.

„Nemýlíte se, ta by byla opravdu skvělá, pokud se u vás nějaká najde."

„No, pokud vás to opravdu zajímá," řekl kastelán zamyšleně, „možná by se tu nějaká našla. Musíte se mi ale něčím zaručit, že ji vrátíte. Promiňte, neznám vás. Vidíme se poprvé."

„Samozřejmě, že vám ji za hodinu přinesu," řekl muž. „Jestli ode mne požadujete nějakou zálohu, stačí dvacet liber?" Sáhl do náprsní kapsy pro peněženku, vetchá ruka jeho pohyb zadržela.

„To ne. Čestné slovo Angličana mi stačí. Ovšem pokud jste Angličan. Aspoň podle přízvuku jste, to se pozná."

„Ano, pocházím z Londýna. Odpusťte, že jsem se nepředstavil. Jmenuji se Jim Fielding."

Kastelán se na oplátku uklonil, řekl téměř nesrozumitelně, že je Henry, a bez dalších námitek ukázal za sebe na nádvoří k vysoké podlouhlé stodole.

Když asi po hodině zpocený fotograf lopatu na nádvoří hradu vracel, nedalo mu to a před starcem v gondolách, který na to opět starostlivě dohlížel, ledabyle prohodil: „Netušil jsem, že takový hrad tady existuje, a že je dokonce obydlený."

„Jak vidíte, pane, je tomu tak. A pevně doufám, že to tak zůstane, pokud ovšem i naše Anglie zůstane tím, čím byla," řekl kastelán potěšeně. A pak sdílněji vysvětloval: „Je z dvanáctého století. Jeho první majitel se zúčastnil bitvy u Hastingsu, jestli vám to něco říká."

Fielding v kastelánově hlase vycítil náznak ironie. „No jistě. Hodně mi to říká." Tvářil se, že kastelánovu ironii přeslechl. „Normanská dynastie je přece součástí našich dějin."

„Ano, je," odpověděl kastelán zdvořile. „Bohužel, dnes je hodně takových, kteří dějiny Anglie neznají. A nevadí jim to."

„Bohužel. Dnešní konzumní generaci zajímají jiné hodnoty. A smím vědět, komu hrad patří?"

„Siru Francisi."

„On tu s vámi…?" Fotograf byl rád, že svoji otázku nedokončil, vzápětí zaslechl nešťastné: „Sir Francis je již mrtev, pane."

„Cože, on už...? Tak to ode mne přijměte hlubokou a upřímnou soustrast.“

„Velmi děkuji, pane. Sir Francis nás bohužel navždy opustil. Od jeho smrti jste třetí návštěvník na tomto hradě. Ty první dvě se týkaly obvyklých poplatků za pohřeb zesnulého a skrovné závěti.“

„Ještě jednou se omlouvám. Kdybych tušil... A jak se sir Francis jmenoval?“

„Jak jsem řekl.“

„Ale jaké bylo jeho rodové příjmení?“

Kastelán sklonil hlavu a odmítavým posunkem ruky naznačil, že už řekl dost.

Jim Fielding vycítil, že z nějakých důvodů nemá kastelán v úmyslu prozradit mu příjmení zemřelého majitele hradu. Vzbudilo to jeho zvědavost, ačkoli si to mohl snadno zjistit na internetu.

„Měl jste svého pána určitě moc rád,“ řekl lichotivě. „Jinak byste tady po jeho smrti nezůstal.“

Neminulo se to účinkem. Kastelán si rozechvěle prohrábl šedivé vousy a ochotně se rozhovořil.

„Před třemi roky sir Francis vydechl. S ním odešel pozoruhodný muž, skutečný gentleman a vědec, zabývající se tím, co je věčné, co nás stále přesahuje, ženskou problematikou.“

„Opravdu? To je přímo obdivuhodné.“ Fotograf si dal pozor, aby to neznělo sarkasticky.

„Pane, vím velmi dobře, co říkám,“ zdůraznil kastelán. „Sir Francis byl skutečnou osobností, a to ve všech směrech. Je nespravedlivé, že si to svět neuvědomuje.“

„Svět bývá nespravedlivý. Asi to chce čas, aby lidé pochopili a uznali, kdo pro ně během svého života něco významného vykonal," řekl Fielding. „Musím se vám ale přiznat," pousmál se, „v takovýchto prostorách bych si stěží dokázal představit vědce. Středověké hrady a tvrze s oblibou milují lidé bojovné povahy, a ještě básníci. Že by ale i vědci? To je pro mne novina."

„Rozumím vám," řekl kastelán. „Hrady bývají pro jiné, dobrodružnější povahy. Tak tomu je. Sir Francis byl ale výjimkou. V mládí procestoval všech pět světadílů. Především proto, aby poznával, jak jinde žijí ženy. Teprve když mu táhla padesátka, usadil se zde natrvalo. Do Londýna jezdil výjimečně. Na jeho současnou atmosféru, především politickou, si totiž nedokázal zvyknout. Pokládal ji přímo za nesnesitelnou."

„Cože, on se Londýnu vyhýbal?" Fieldingovi se to zdálo podivné. „Vždyť kdekdo touží aspoň nějaký čas tam žít, zblízka poznávat londýnskou smetánku, její kluby, obchody, kulturu i sport. Je to stále jedno z center, které významně hýbe současným světovým obchodem."

„Ještě se to o Londýnu říká," vyhýbavě odpověděl kastelán. „To město představuje slávu dřívějšího impéria, na kterou jsme my, Angličané, hrdi. Přesto sir Francis na Londýn neměl příliš dobré vzpomínky, a pokud mohl, vyhýbal se mu. V tom byl velmi důsledný."

„Politické, nebo obchodní důvody?" Fielding se na nádvoří posadil na malý dřevěný sloup, ke kterému se dříve přivazovali koně. „Nechci být příliš zvědavý," řekl. „Můžete mi k tomu i něco bližšího naznačit?

Pro mne, rodilého Londýňana, který miluje naši metropoli, je totiž hodně neobvyklé, když slyší taková slova."

Otázka, s níž se na kastelána obrátil, překvapila jeho samotného. Ještě před chvílí chtěl být co nedříve ve své fotokomoře, slova o tajemném siru Francisi ho však zajímala víc než snímky černého hřebce.

„Ale ano, to jistě mohu," řekl vzrušeně kastelán, jako by na takovou otázku čekal. „Nebudu vás příliš napínat. Byla za tím jak politika a neshody s vírou, tak, jak už to bývá, mladá a velmi krásná žena, kterou nesmírně miloval. Byla pro něho vším."

„Jestli i žena, jak říkáte, pak mi tím naznačujete tři osudová témata, s nimiž se všichni muži celý život potýkají, aniž by je pro sebe dokázali uspokojivě vyřešit."

„Pokud jsou to ovšem opravdoví muži, a ne namyšlení sobci, toužící jen po svém uspokojení."

„Je to tak. Ale vědec a politik, jde to dohromady? Mně ti dva připadají jako oheň a voda, i když oba často ovlivňují ženy." Fielding se nadzvedl, tvrdý kůl ho tlačil.

„Sir Francis byl známý především svým kritickým myšlením," odpověděl kastelán. „Za druhé světové války vyčítal třeba Churchillovi, že celé dopoledne leží naložený ve vaně s lahví skotské v ruce, a teprve k polednímu začíná pracovat, kdežto britští vojáci krvácejí na frontách po celých čtyřiadvacet hodin každý den. A taky mu měl za zlé, že přesvědčoval britské politiky k rázné odpovědi Německu v době, kdy už válka byla nevyhnutelná. Příliš dlouho se držel stranou."

„To otáleli všichni."

„Ano. Ale byla přece i jiná možnost, na kterou můj pán upozorňoval."

„Jaká jiná?"

„To je přece jasné. Kdyby Británie a Francie vrátily Německu africké kolonie, které mu po první světové válce sebraly, mohly obě mocnosti udržet Němce na uzdě a zabránit světové válce, nebo se na ni líp připravit. To nedomyslely. A Británie na tom stejně nevydělala, ale prodělala. Ačkoli v druhé světové válce patřila mezi vítězné mocnosti, po jejím skončení přišla o víc kolonií, než po ní chtěl Hitler. My jsme tak přišli o hodně. Co jsme Německu odmítali vrátit, jsme ztratili. A dnes se nám Němci smějí. Oni hrají první housle v Evropě, zatímco my se žereme mezi sebou."

„Je to tak. Ale proč z nedůsledné politiky váš sir obviňoval hlavně Churchilla?"

„Protože mu zazlíval, že válka stála Británii zbytečně mnoho životů i držav. Právě to se siru Francisi nelíbilo. A když se pár týdnů po válce stal ministerským předsedou Clement Attlee, můj pán mu blahopřál, Churchillovi ale vzkázal, že jediná funkce, kterou ještě dokáže zvládnout, je pěstování prasat na venkově. Churchill mu to nezapomněl. A z toho pochopíte, že můj pán neměl šanci prosadit svoje nesmlouvavé názory v londýnském parlamentu."

„Kritizovat Churchilla během války, k tomu bylo třeba dost odvahy," uznale řekl Fielding. „Podobný kritický duch dnešní Anglii chybí."

„Kdyby jen Anglii," zachrčel kastelán. „Na světě takoví lidé už vymřeli. Proto je politika s morálkou mezi čtyřmi provazy a řežou se hlava nehlava."

„Na tom něco je," souhlasil Fielding. „K čemu ale silné osobnosti, když politiku dělají spíše sdělovací prostředky, hlavně televize? Za osobnost je pokládán i mazaný podvodník, který má dost peněz, aby si vlivné noviny a televizi koupil. Skrze ně se potom zviditelní. A takoví se stávají hlasateli pravdy, ačkoli lidem bez uzardění lžou. Je to bída, a my na tom nic nezměníme."

„Váš názor, že na tom nic nezměníme, nesdílím," řekl kastelán. „Lidé si stále stěžují na politiky, ale sami nejsou o nic lepší. Špatný politik je vždycky vizitkou morálního selhání voličů. Sir Francis říkal, že svědomím národa jsou vždy občané, ne politici. A všude tam, kde občané selhávají, protože nemají odvahu rázně se ozvat a žádat nápravu, dělá si politik, co se mu zlíbí."

„Přesně. Lidé mají jen takové politiky, jaké si zvolí k obrazu svému."

„A to je hrozné," vzdychl kastelán. „Politici touží po moci a národu lžou. Výsledkem je, že lidé jsou zmateni, nerozeznají už pravdu od podvodu."

Fielding byl překvapený, co od starce, který patřil spíše do minulosti, slyší. „Vaše slova by naši vlastenečtí liberálové a konzervativci sotva chtěli slyšet," zasmál se. „Jistě v televizi sledujete, co se u nás a ve světě děje."

„Dejte mi pokoj s naší televizí," řekl kastelán pohrdlivě. „Abych se něco o světě dozvěděl, k tomu mi stačí rádio. Můj pán taky televizi

odmítal. Měl ji za nástroj nové, mnohem rafinovanější propagandy, která nás vede k totalitě skrze sdělovací prostředky. Říkal, že je to velice účinná a zrádná droga na vymývání mozků. A v tom měl taky pravdu. Ostatně, u nás je to vidět," pokračoval kastelán pohoršeně. „Všechno, co jsme v minulosti my Angličané dokázali vytvořit a dali světu, už se zhroutilo a neplatí. Jako by se to ani nestalo, jenom se nám o tom zdálo v růžovém snu. Místo opravdových ideálů, pro něž lidé nasazovali i své životy, jsme svědky politické hry, která se změnila v šaškárnu."

„I to jsou slova sira Francise?" Fotografa napadlo, že opěvovaný sir byl asi spíše podivín, který, právě jako jeho kastelán, do současnosti patřil spíše omylem.

„Ano, jsou to jeho myšlenky. Sir Francis to tvrdil," bránil zemřelého kastelán. „Jestli se změnila pravidla a zákony, na nichž jsme vytvořili demokratický řád, to, co dnes existuje, už je jen odvar demokracie. Jen si představte," živě vysvětloval kastelán. „Když si dříve chtěl král podmanit nějakou cizí zemi, aby ho tam lid uznal svým panovníkem, jel do té země v čele svého vojska. To dnes už není nutné. Stačí za tím účelem natočit a odvysílat pár reklam, zblbnout lidi, že jim přivážíte blahobyt, a tu zem si koupíte, aniž se tam ukážete. To už není demokracie, nýbrž telekracie. Nová totalita, zabalená do nehorázných frází."

„Něco i na tom je," přiznal Fielding. „Televize se stala modlou." Uvažoval nahlas, jako by tu otázku položil sám sobě. „Namísto středověkých rytířských turnajů obrazovka nabízí hitparády, spousty světelných efektů, udatné rytíře nahradily unylé celebrity. A všechno to

můžeme sledovat z obýváku, cpát se přitom buráky a popíjet pivo. Středověké popravy a upalování na veřejnosti, kterých si dříve lidé užili, teď vystřídaly kriminálními seriály, horrory, záběry z hromadných nehod na silnicích, dokonce v přímých přenosech, a k tomu občas bodne ještě nějaké to zemětřesení a tsunami, aby se lidé nenudili."

Kastelán poslouchal, co Fielding říká, a obdivně se na něho díval. „Člověče, vidíte to jako já. Televize je droga. Dostal jsem z toho chuť na jalovcovou."

„Hradní pán si taky rád připil?"

„Ten ne," dušoval se kastelán. „Sir se napil jenom velice zřídka. Odmítal alkohol, žil tu velmi střídmě, někdy až asketicky. Ale je zajímavé, že odmítal taky církev. Kostely nenavštěvoval a biblické výjevy spíš zlehčoval. Ani ty mu neučarovaly."

„Byl opravdu zaujatý proti církvi?"

„Řekl bych, že dost. Měl vůči ní veliké výhrady," přisvědčil kastelán. „Protivilo se mu, že ve středověku bylo Písmo svaté šířeno ohněm a mečem. Byli při něm upalováni muži, ženy, děti i starci, odmítající křesťanskou víru. Církev je vydávala za barbary, jenže ti, co vraždili ve jménu božím, sami byli barbary, neměli právo mluvit o lásce k bližnímu."

„To byla velice tvrdá kritika. Církevní hodnostáři jej za to neměli rádi."

„Jistě, že neměli. Jestli si o tom chcete udělat malou představu, mohu vás o tom přesvědčit." Kastelán ukázal rukou ke schodišti. „Mám na stole dvě z jeho kratších próz. Pokud váš Londýn ještě chvíli počká…"